A hazaszeretet és a környezeti nevelés

Az ember a bioszféra része, értelmes gondolkodó lény, aki tudatosan képes megváltoztatni környezetét, képes alakítani az élővilág és környezete közötti kölcsönhatásokat. A Föld, amelyen élünk, nem áll az idők végtelenségéig az emberiség rendelkezésére. „A Földet nem nagyszüleinktől örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön" – a kölcsönt pedig illik visszaadni.

A Nemzeti Alaptanterv az iskolák környezeti nevelési feladatait is közös követelményként fogalmazza meg. A környezeti nevelés olyan pedagógiai folyamat a NAT szerint, amely a társadalom és a természet fenntarthatósága céljából elősegíti és erősíti az emberek környezettudatos magatartását, életvitelét.

Hazánk: Magyarország, a világ országainak egyike, Európában, a Kárpát-medencében fekszik. Hazája minden magyar állampolgárnak, azoknak is, akik máshol éve magyarnak tartják magukat, vagy akik itt kívánnak élni.

A hazaszeretet, röviden: ragaszkodás a szülőföldhöz, a tájhoz, az anyanyelvhez, e nép múltjához, hagyományaihoz, ahhoz a közösséghez amelyben élünk. A hazaszeretet kötelezettségekkel és felelősséggel jár együtt. A hazát megvédeni hazafias kötelesség. Mindezt azonban meg kell tanulnunk. Az 1998. szeptember 1-jén életbe lépő Nemzeti Alaptanterv követelményei jól körvonalazzák e téren is a teendőket.

Az iskola feladata a mindennapi életre való nevelés: a problémamegoldás, a dönteni tudás és a stresszkezelés módjainak elsajátíttatása is. Hasonlóképpen meg kell tanítania a tanulókat az egészséges életmódra és életvitelre. A tanulónak meg kell tanulnia a helyes napi és heti életmódritmus (alvás, tanulás, munka, játék stb.) kialakítását. Ismernie kell a szenvedélybetegségek (dohányzás, alkohol- és kábítószerfogyasztás stb.) kialakulásának útját és veszélyeit. Ezt szolgálják a DADA-programok is. A felnőtt társdalom pozitív példamutatása nagy szerepet játszik ebben a témában. Ha például a pedagógus, orvos dohányzik, nehéz a dohányzás ártalmairól meggyőzni a gyerekeket.

Fontos, hogy a tanuló ismerje a helyes táplálkozási módot, és elutasítsa a hibás táplálkozási szokásokat és divatot.

Az életmódot befolyásolja az egyéni gondolkodása, igénye, ízlése. Ezért kell azt tudatosan formálni. Az életmód része a mozgás, a fizikai aktivitás, a rendszeres testedzés, a sportolás. Ez nemcsak az egyéni teljesítmény fokozását jelenti, hanem segíti a tanulót a siker- és kudarctűrésében, megtanítja őt a társai tiszteletére. A fizikai állóképesség növelése pedig elengedhetetlen feltétele a későbbiek során a katonai szolgálatra való alkalmasságnak.

A fiatalokban ki kell alakítani az igényt, hogy ők is cselekvő részesei legyenek a környezet alakításának. Ismerniük kell a veszélyeket, a veszélyhelyzetek kiküszöbölésének módjait is.

A tanulóknak rendelkezniük kell az alapvető polgári védelmi ismeretekkel, hiszen a művelt Európa felé haladva – ahol mindezeknek nagy hagyományai vannak – lépéshátrányt jelenthet, ha a lakosság nincs felkészítve bizonyos katasztrófahelyzetekre.

A környezeti nevelés születésünktől halálunkig tart. A családi neveléssel kezdődik. A korai családi hatások erőteljesen hatnak a tanulói személyiségre. A család értékközvetítése nagyon fontos, főleg pozitív vonatkozásban. Sajnos, sok a környezet-közömbösség vált család. A környezeti nevelés a tanulót képesség teszi a másokkal való együttműködésre. *Kodály Zoltán* írja valahol: „Nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb ha ketten összedalolnak, aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy harmónia." Jelentős szerepet kap ebben a mások iránti szeretet, az odafigyelés, a másság elfogadása, a tolerancia, a türelem, illetve a megértés képességének tervszerű kialakítása.

Itt lép be képbe az iskola. A közoktatás minden szintjén fontos, hogy a fent említett célkitűzéseket komolyan vegyék és elsődleges feladatként felvállalják.

Szülőföldünket, lakóhelyünket egyre több szennyezés éri, amelyek egészségkárosító hatása közismert. A tanulókban tudatosítani kell, hogy a környezetkárosodás nem ismer országhatárokat, az egyes országok egymásra utaltak környezeti kérdésekben. *Rivarol* szavai szerint ahhoz, hogy érjünk valamint ebben a világban, az szükséges, hogy megtegyünk mindent, amit tennünk lehet, tennünk kell és tennünk illik!

A tanulónak tisztában kell lennie annak fontosságával, hogy az ember által tönkretett tájak helyreállítása további létünk egyik feltétele. Környezetvédelemmel, természetvédelemmel azért kell foglalkoznunk, mert az emberi környezet romlása veszélyezteti egészségünket és ezzel együtt károsítja az egész élővilágot. Átgondolt, tudatos környezetvédelmi magatartással képesek vagyunk környezetünk megóvására, szinten tartására.

Globális (földi méretű) módon kell gondolkodnunk és lokálisan (helyileg) cselekednünk. A legégetőbb problémák a Földön: a túlnépesedés; a globális felmelegedés; az ózonpajzs sérülékenysége; a sivatagosodás; a savas esők; az édesvizek szennyezettsége; a Föld erdeinek veszélyeztetettsége.

A NAT szerint a korszerű műveltséghez néhány globális válságprobléma, illetve ezek okainak ismerete és a velük kapcsolatos lehetséges megoldási törekvések hozzátartoznak.

A tanulóknak ismerniük kell a talaj, a víz, a levegő leggyakoribb szennyezőanyagait lakóhelyi környezetükben, továbbá a környezetbarát növénytermesztés és állattenyésztés főbb ismérveit. Tudniuk kell védekezni a zajártalmak ellen. Rá kell bírnunk az ifjúságot, hogy tartalmas és főleg egészséges időtöltést (pl. kirándulások hazánk szép tájaira) találjon magának.

Az iskolának a helyi tantervében terveznie kell a környezeti nevelés közös követelményeit. Újszerű társadalmi-szakmai kapcsolatokat kell szerveznie. A családokkal való együttműködést a környezeti nevelés terén is ki kell szélesíteni (pl. helyi környezetvédőkkel a „Szép kert, tiszta környezet” mozgalom kiszélesítése, a fásítási programban való részvétel, szelektív hulladékgyűjtés). A Környezetvédelmi Világnap és a Föld Napja megrendezése is a környezeti nevelést segíti az iskolában.

A tanulóknak rendelkezniük kell az alapvető polgári védelmi ismeretekkel, hiszen a művelt Európa felé haladva – ahol mindezeknek nagy hagyományai vannak – lépéshátrányt jelenthet, ha a lakosság nincs felkészítve bizonyos katasztrófahelyzetekre.

Egy-egy adott település fejlesztési terve az önkormányzatoknál is megtalálható. Ez a gyerekek környezeti jövőképe szempontjából fontos. Az önkormányzatok pályázatokat írhatnak ki ezzel kapcsolatban. Helyes lenne az ivóvíz rendszeres felülvizsgáltatása az egyes településeken.

A hazaszeretet elválaszthatatlan a környezeti neveléstől. Gyerekeinket fel kell készítenünk a nagybetűs ÉLETre és pozitív példamutatással kell élen járnunk.

Befejezésül, akik gyerekekkel foglalkozunk, nekünk szólnak *Karinthy Frigyes* szavai: „Ami mögöttem van, azt nem változtathatom többé, de ami előttem áll, abba még beleszólhatok, ott még dolgom van, ott még szabad vagyok.”

Almási Gyuláné

Irodalom

ARDAY ISTVÁN: *Bolygónk sorsa a kezünkben van.* PSZM Projekt–Calibra Kiadó, Bp. 1993.
HAVAS PÉTER: *A környezeti nevelés pedagógiai alapjai* (kézirat).
Nemzeti Alaptatnerv (1995).
SZABÓ KÁLMÁN: *Osztályfőnöki kézikönyv. Témavázlatok.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.